

Quicksan Wet natuurbescherming Herenland-West Opheusden



Ecologisch Adviesbureau Viridis bv
Randweg 30
4104 AC Culemborg
T 0345 753 275
E info@bureau-viridis.nl
W www.bureau-viridis.nl
KvK 110 557 87
Btwnr NL 820598215B01
IBAN NL46 TRIO 0198 4486 00



Tekst: R. (Rick) Buesink
Veldonderzoek: F. (Ferd) Timmermans & R. (Rick) Buesink
Foto's: R. (Rick) Buesink

Foto voorblad: Overzicht zuidelijke schuur perceel

Projectnummer: 2021-082
Wijze van citeren: Buesink, R, 2021. Quickscan Herenland-West te Opheusden Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2021-082.

In opdracht van: Gemeente Neder-Betuwe
Contactpersoon: Rob Huisman, MLG

Datum: 21 april 2021
Ondertekening: E. (Ewoud) van der Ploeg
Paraaf:

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden, kaartmateriaal inclusief getoonde begrenzingen of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die redenen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbureaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet van conform de wet ecologisch deskundigen, waarborgen wij onze onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

Inhoud

1. Aanleiding	4	6.1. Algemene maatregelen	22
1.1. Situatie	4	6.2. Zorgplicht.....	22
1.2. Beschrijving van het plangebied	4	6.3. Algemene broedvogels.....	22
1.3. Probleemstelling	5	6.4. Vissen.....	23
1.4. Geldigheid onderzoek.....	5	6.5. Ongewervelden	23
2. Onderzoeksmethode.....	8	7. Conclusie en advies	24
2.1. Literatuuronderzoek	8	7.1. Beantwoording onderzoeksvragen	24
2.2. Veldonderzoek	8	7.2. Conclusie	26
2.3. Effectenanalyse.....	8	7.3. Kansen voor natuur	26
3. Gebiedsbescherming.....	9	8. Literatuurlijst	27
3.1. Natura 2000-gebieden	9	8.1. Literatuur	27
3.2. Gelders Natuur Netwerk (GNN).....	10	Websites.....	28
4. Soortbescherming.....	11	Bijlage A. Wettelijk kader.....	29
4.1. Vaatplanten	11	Wet Natuurbescherming.....	29
4.2. Grondgebonden zoogdieren.....	11	Zorgplicht	29
4.3. Vleermuizen.....	13	Natura 2000-gebieden	29
4.4. Vogels.....	15	Soortbescherming.....	30
4.5. Vissen	17	Beschermde houtopstanden.....	32
4.6. Amfibieën.....	18	Ontheffing, vergunning of vrijstelling	33
4.7. Reptielen.....	19	Natuurnetwerk Nederland (NNN).....	33
4.8. Ongewervelden.....	19	Bijlage B. Overzicht algemene vrijstellingen.....	37
5. Houtopstanden	21	Bijlage C. Nederlandse vleermuissoorten.....	38
5.1. Conclusie houtopstanden	21	Bijlage D. Ecologisch deskundige	39
6. Mitigatie soortbescherming.....	22		



Samenvatting

In Opheusden liggen plannen voor de ontwikkeling van de woonwijk Herenland-West. Hier worden ruim vijftig nieuwe woningen gerealiseerd. Binnen het plangebied zijn aan de noordzijde vier gebouwen gesitueerd. Het zuidelijk deel bestaat uit verschillende sloten en grasland. In opdracht van gemeente Neder-Betuwe heeft Viridis een quickscan wet natuurbescherming uitgevoerd in het plangebied. De resultaten staan omschreven in onderhavige rapportage en zijn kort samengevat in Tabel 1, 2 en 3.

Tabel 1 | Samenvatting gebiedsbescherming met effecten en vervolgstappen

Gebied	Bescherming	Afstand	Effecten?	Vervolgstappen?
Rijntakken	Natura 2000	0,5 Km	Mogelijk	Stikstofberekening

Tabel 2 | Samenvatting soortbescherming met aanwezigheid, effecten en vervolgstappen per soortgroep. Wnb = Wet natuurbescherming.

Beschermde soorten	Bescherming	Effecten?	Vervolgstappen?
Kleine marterachtigen	3.10 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Verblijfplaatsen gebouwde bewonende vleermuizen	3.5 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Huismus	3.1 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Foerageergebied vleermuizen	3.5 Wnb	ja	Aanvullend onderzoek
Steenuil	3.1 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Algemene broedvogels	3.1 Wnb	ja	Werken buiten broedseizoen
Heikikker	3.5 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Poelkikker	3.5 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Grote modderkruiper	3.5 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek
Platte schijfhoren	3.5 Wnb	mogelijk	Aanvullend onderzoek

Tabel 3 | Samenvatting beschermde houtopstanden met vervolgstappen

Houtopstanden	Aanwezig?	Bescherming	Vervolgstappen?
Houtopstanden	Ja	APV	Mogelijk kapmelding

Mitigerende maatregelen staan genoemd in hoofdstuk 6. Daarnaast dient aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden (Tabel 2) om vast te stellen of beschermde soorten binnen het plangebied voorkomen. Het uitvoeren van aanvullend onderzoek dient plaats te vinden in specifieke periodes. Indien het noodzakelijk is aanvullend onderzoek uit te voeren dient er rekening gehouden met een onderzoeksperiode volgens onderstaande tabel (Tabel 4).



Tabel 4 | Onderzoekperiodes per soort(groep). Per soort(groep) aangegeven in welke periodes onderzoek plaats kan vinden (NGB, 2017). Voor sommige soorten geldt dat de periode en de inspanning per functie verschillend kan zijn.

Type	Minimaal aantal onderzoeken	Tussen-periode (dagen)	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt
Vleermuis – zomer	3 bezoeken	20									
Vleermuis – najaar	2 bezoeken	20									
Vleermuis – foerageergebied	2 bezoeken	56									
Kleine marterachtigen	nvt	ntb									
Steenuil	4 bezoeken	ntb									
Huismus	2-4 bezoeken	10									
Poelkikker	2 bezoeken	10									
Heikikker	2 bezoeken	15									
Grote modderkruiper	1 bezoek	n.v.t.									
Platte schijfhoren	1 bezoek										



1. Aanleiding

1.1. Situatie

In Opheusden liggen plannen voor de ontwikkeling van de woonwijk Herenland-West. Deze uitbreiding is gepland aan de westgrens van het dorp, in gebied dat momenteel een agrarisch gebruik kent. Hier worden ruim 50 nieuwe woningen gerealiseerd. Momenteel is binnen het plangebied verschillende bebouwing aanwezig in het noordelijk deel. Het zuidelijk deel van het plangebied bestaat uit enkele sloten en weides. Ten zuiden van het plangebied ligt een recent gegraven plas met natuurlijke oevers.

Binnen het gebied waren zes gebouwen aanwezig. Twee hiervan zijn reeds gesloopt en één hiervan wordt mogelijk gesloopt. De andere twee worden met zekerheid gesloopt. Daarnaast zal een sloot gedempt worden en zullen er werkzaamheden aan slootoevers en weides plaatsvinden om deze gereed te maken voor de aanbouw van de 50 woningen. In het zuiden zal (onder Hamsestraat 75) een nieuwe sloot gegraven worden, die in verbinding staat met de sloot evenwijdig aan de Zijlstrastraat. Dergelijke ingrepen kunnen negatieve effecten veroorzaken op ter plaatse voorkomende beschermde natuurwaarden¹. Mogelijk worden daarbij verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden. De Wet natuurbescherming heeft drie beschermingsregimes:

- gebiedsbescherming;
- soortenbescherming;
- beschermde houtopstanden.

In Bijlage A vindt u meer informatie over de Wet natuurbescherming en overige relevante wetgeving.

Voorafgaande aan de uitvoering van de werkzaamheden is een onderzoek uitgevoerd naar het mogelijke voorkomen van beschermde natuurwaarden middels een verkennend natuurwaardenonderzoek (Quickscan). Het doel van dit onderzoek is om te bepalen of er door het uitvoeren van de werkzaamheden een overtreding van de Wet natuurbescherming of andere wet- en regelgeving (NNN) is te verwachten. Zo ja, wat zijn de benodigde vervolgstappen om de werkzaamheden in overeenstemming met de vigerende wet- en regelgeving uit te voeren?

In onderhavig rapport worden de kaders, uitvoering, resultaten en effectbeoordeling van deze toetsing beschreven.

1.2. Beschrijving van het plangebied

Het plangebied bevindt zich ten westen van Opheusden, tussen een reeds bestaande (vrij recent gebouwde) woonwijk, de Hamsestraat en ten zuiden een spoorweg. Het relatief groene terrein bestaat uit een perceel van grasland, een oude tuin/boomgaarden, twee schuren (in Figuur 1.1 'A' en 'D'), één kas (in Figuur 1.1 'B') en enkele sloten. Daarnaast bevindt zich binnen het plangebied een woning, deze blijft behouden (in Figuur 1.1 'C').

In Figuur 1.1 en Afbeelding 1.1 t/m 1.6 is een impressie van het plangebied en de directe omgeving te zien. Hierin is ook het dichtstbijzijnde Natura-2000 gebied te zien. De bebouwing die tijdens het veldbezoek nog aanwezig waren zijn in Figuur 1.1 eveneens aangegeven.

¹ Beschermde soorten: alle onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten in de provincie Gelderland



1.3. Probleemstelling

Om goed voorbereid te zijn op eventueel noodzakelijke maatregelen of een vergunning of ontheffingsaanvraag in het kader van de Wet natuurbescherming geeft een Quicksan Wet natuurbescherming antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

Gebiedsbescherming

- Zijn negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te verwachten en is een Voortoets noodzakelijk?
- Zijn significante effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het Natuurnetwerk Nederland te verwachten en is een 'Nee tenzij' toets noodzakelijk?

Soortbescherming

- Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig of te verwachten?
- Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?
- Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?
- Is het noodzakelijk aanvullend onderzoek uit te voeren?

Houtopstanden

- Worden er houtopstanden geveld waarop de regels van de Wet natuurbescherming van toepassing zijn en is daardoor een meldings- en herplantingsplicht van toepassing?

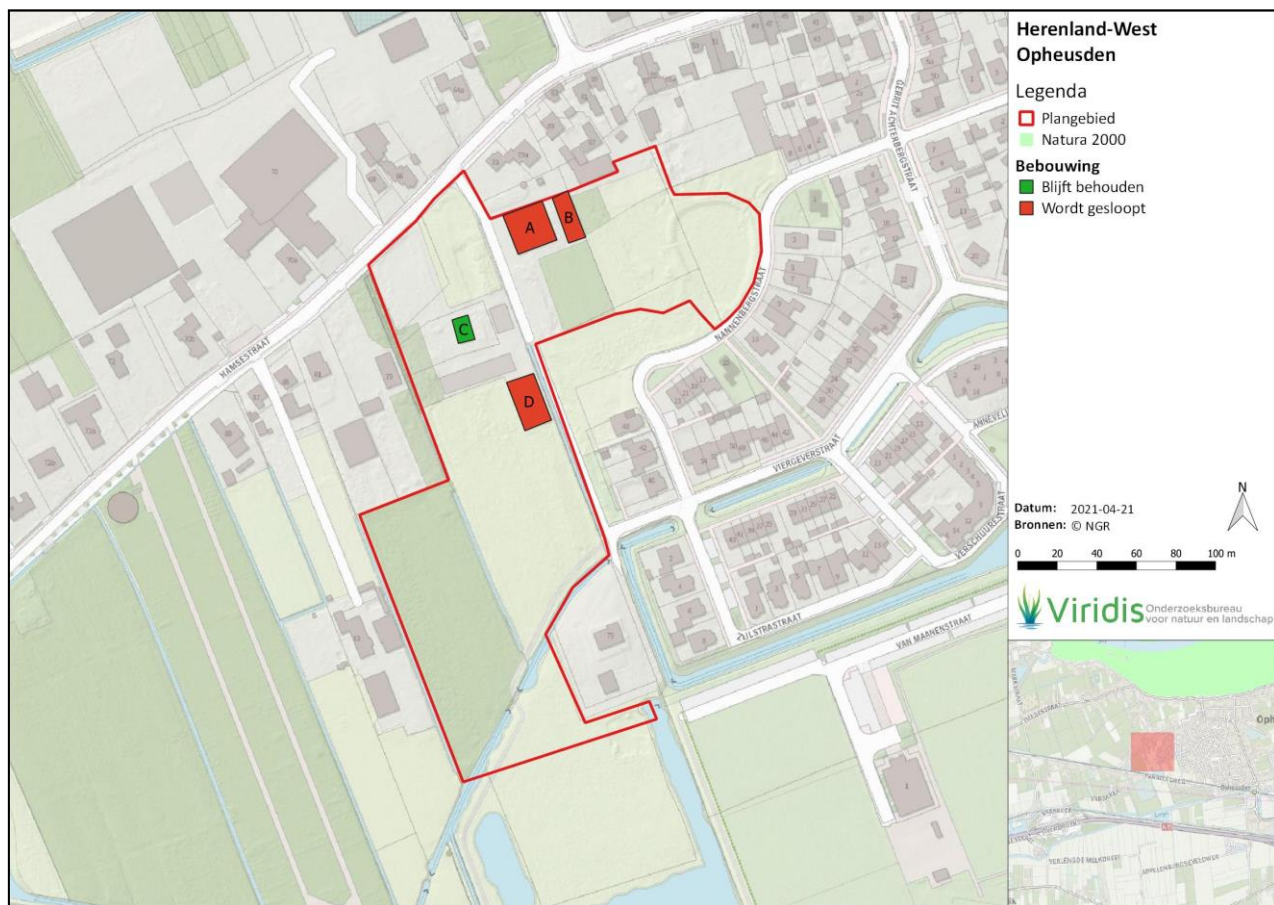
Voorliggend rapport geeft advies met betrekking tot de mogelijkheden om de geplande ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming met de Wet natuurbescherming uit te voeren. Uiteindelijk wordt daarmee de vraag beantwoord:

- Wat zijn de benodigde vervolgstappen om de werkzaamheden in overeenstemming met de Wet natuurbescherming uit te voeren?

1.4. Geldigheid onderzoek

Deze Quicksan is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen (provincies) hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten: "Onderzoeksgegevens mogen maximaal drie jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn". Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in paragraaf 1.1. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen leiden tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten en gebieden.





Figuur 1.1 | Overzicht en ligging van het plangebied.





Afbeelding 1.1 | Sloop op westgrens plangebied



Afbeelding 1.2 | Overzicht van perceel en zuidelijke schuur D



Afbeelding 1.3 | Grote heg op de grens van plangebied



Afbeelding 1.4 | Knotessen in verruigde tuin



Afbeelding 1.5 | Woning C met braakliggend terrein



Afbeelding 1.6 | Rand van plangebied: locatie nieuwe sloop



2. Onderzoeksmethode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is een toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming uitgevoerd. Hiermee is de ecologische waarde van het plangebied onderzocht door middel van een literatuuronderzoek en een veldinventarisatie. Op deze manier wordt het voorkomen bepaald van beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming en wordt gekeken of de voorgenomen ingrepen effecten hebben op beschermde natuurgebieden of beschermde houtopstanden. De gebruikte onderzoeksmethoden worden hieronder beschreven.

2.1. Literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek naar beschermde gebieden, soorten en houtopstanden is o.a. gebruik gemaakt van informatiebronnen beschikbaar gesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Provinciale Structuurvisie van de betreffende provincie. Daarnaast zijn verspreidingsgegevens uit het archief van Bureau Viridis, de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), verspreidingsatlassen en vrij beschikbare verspreidingsgegevens van soortenorganisaties gebruikt. De gebruikte bronnen staan vermeld in hoofdstuk 8.

De resultaten van het literatuuronderzoek hebben uitgewezen welke beschermde soorten in de omgeving van het plangebied verwacht kunnen worden. Tijdens het veldbezoek is speciale aandacht besteed aan het

mogelijke voorkomen van deze soorten. Voor literatuuronderzoek naar houtopstanden is gebruik gemaakt van bestaande digitale kaarten van de bebouwde kom voor de betreffende gemeente.

2.2. Veldonderzoek

Bureau Viridis heeft op 8 april 2021 een veldbezoek uitgevoerd. Bij het veldbezoek is op basis van geografische ligging, terreingesteldheid en *expert judgement* beoordeeld of in en rond het plangebied beschermde natuurwaarden kunnen voorkomen of dat er voor beschermde soorten geschikt leefgebied aanwezig is.

2.3. Effectenanalyse

De uit het literatuuronderzoek en veldonderzoek verkregen gegevens van beschermde soorten, beschermde gebieden en houtopstanden zijn geanalyseerd om na te gaan of er bij de uitvoering van de werkzaamheden mogelijk verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden. Als blijkt dat er beschermde natuurwaarden zijn die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden van de plannen is dit beschreven in onderhavige rapportage. Wanneer mogelijk worden alternatieven of mitigerende maatregelen voorgesteld om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten. Indien de aanwezigheid van de soorten en/of de negatieve effecten nader onderzoek behoeft wordt dit aangegeven in de toetsing.



3. Gebiedsbescherming

De wetgeving met betrekking tot beschermde gebieden betreft Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland. Bescherming van Natura 2000 gebieden is vastgelegd in Hoofdstuk 2 van de Wet Natuurbescherming. Vanuit de Provinciale Structuurvisie zijn een aantal gebieden aangewezen als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en daarmee provinciaal beschermd.

Naast de gebiedsbescherming geldt ook een algemene zorgverplichting (artikel 1.11) voor alle Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden. Ook de niet-beschermde gebieden vallen hier dus onder. Deze verplichting beoogt het voorkomen of beperken van de schade aan in het wild levende soorten en gebieden. Bij elke project dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht, zie ook Bijlage A.

3.1. Natura 2000-gebieden

Natura 2000 is de overkoepelende naam voor gebieden die op Europees niveau worden beschermd vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vanuit deze richtlijnen worden specifieke diersoorten en hun habitat beschermd om de biodiversiteit te behouden, te herstellen of uit te breiden. Hierbij zijn er specifieke instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd per gebied.

Het ondernemen van projecten, plannen of activiteiten in en in de omgeving van een Natura 2000-gebied kunnen mogelijk leiden tot (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Wanneer het mogelijk is dat er effecten kunnen zijn dan dient er door middel van een Voortoets op voorhand getoetst te worden wat de effecten van een project tijdens de uitvoerfase en gebruiksfase zijn op de ter plaatse aangewezen habitattypen en -soorten. Indien het niet mogelijk is om significante negatieve effecten op voorhand uit te sluiten is er sprake van een vergunningsplicht en moet een 'Passende beoordeling' uitgevoerd

worden. Dit is er van afhankelijk of de plannen significant negatieve invloed kunnen hebben of niet. In deze toetsing worden de projecten, plannen of activiteiten getoetst op hun invloed op de instandhoudingsdoelstellingen en of (onder bepaalde voorwaarden) toestemming voor de uitvoering kan worden verleend door het bevoegd gezag. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Rijntakken' ligt op een afstand van 0,5 kilometer (Figuur 3.1).

Effectbeoordeling Natura 2000

Het plangebied ligt niet binnen de grenzen van een Natura 2000 gebied. Van een directe aantasting en afname van areaal aan beschermd natuurgebied is geen sprake. Het nabijgelegen Natura 2000-gebied ligt op voldoende ruime afstand dat geen negatieve invloed verwacht wordt van factoren die slechts een korte reikwijdte hebben, zoals bodemtrillingen, geluids- en lichtbelasting. De enige factor die op grotere afstand werkzaam is en op basis van zijn reikwijdte van invloed kan zijn, betreft stikstofdepositie. In de uitvoerende fase en gebruiksfase kan een tijdelijke verhoging van stikstofdepositie plaatsvinden ten gevolge van respectievelijk uitstoot van het bouwverkeer en machines die tijdens werkzaamheden gebruikt worden en emissie door bewoning (gasverbruik) en door toename in verkeer. Gelet op de schaal van de werkzaamheden en de korte afstand tot het Natura-2000-gebied is het niet uitgesloten dat deze uitstoot significante bijdrage levert aan de bestaande achtergronddepositie en leidt tot een overschrijding van grenswaarden voor het Natura 2000-gebied.

Conclusie Natura 2000

Het is noodzakelijk om een Voortoets in het kader van Natura 2000 uit te voeren. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Rijntakken ligt op 0,5 km afstand van het plangebied.



3.2. Gelders Natuur Netwerk (GNN)

Het Natuur Netwerk Nederland (NNN, in dit geval Gelders Natuur Netwerk, GNN) vormt een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur en verbindingzones tussen deze gebieden. Ook de gebieden aangewezen voor agrarisch natuurbeheer behoren tot het GNN. De planologische verankering van het GNN vindt plaats in (gemeentelijke) bestemmingsplannen. Een 'Nee, tenzij'-toets dient te worden uitgevoerd wanneer ruimtelijke ontwikkelingen geheel of gedeeltelijk binnen de begrenzing van het GNN plaatsvinden en negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden en/of een bestemmingsplanwijziging moet worden doorgevoerd. Hierin wordt beoordeeld of er significante effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden als gevolg van de voorgenomen maatregelen.

Conclusie GNN

Voor dit project is het uitvoeren van een 'Nee, Tenzij'-toets niet nodig omdat het plangebied buiten de begrenzing van het NNN ligt (Figuur 3.1).



4. Soortbescherming

Dier- en plantensoorten zijn verdeeld in drie categorieën en worden in meer of mindere mate beschermd:

- Vogelrichtlijnsoorten, hieronder vallen alle inheemse vogelsoorten (artikel 3.1);
- Habitatrichtlijnsoorten (artikel 3.5);
- Nationaal beschermde soorten (artikel 3.10).

Per wetsartikel gelden een aantal verbodsbepalingen die mogelijk overtreden worden bij de geplande ingreep. Bij ruimtelijke ingrepen houdt dit hoofdzakelijk verband met de bescherming van nesten, bescherming van verblijfplaatsen en voortplantingsbiotoop en verbod op het doden of verwonden van beschermde soorten. Op deze verbodsbepalingen gelden enkele uitzonderingen. Zo is provinciaal een vrijstellingslijst vastgesteld met daarop een aantal soorten waarvoor deze verbodsbepalingen niet gelden. Ook kan er in specifieke gevallen gewerkt worden volgens een ministerieel goedgekeurde gedragscode waarin voorschriften opgenomen zijn om de effecten te beperken. Naast de verbodsartikelen voor de soorten en gebieden geldt ook een algemene zorgverplichting (artikel 1.11) voor alle inheemse dier- en plantensoorten, inclusief de niet beschermde en vrijgestelde soorten. Deze verplichting beoogt het voorkomen of beperken van de schade aan in het wild levende soorten en gebieden. Deze zorgverplichting geldt voor alle hieronder beschreven soortgroepen en zal daarom niet nog eens per soortgroep worden beschreven. In het volgende hoofdstuk worden algemene mitigerende maatregelen beschreven om aan de zorgplicht te voldoen.

Hieronder worden de resultaten van het literatuuronderzoek en veldonderzoek per soortgroep besproken. Per soortgroep is een effectenbeoordeling opgenomen waarin helder beschreven wordt of er negatieve effecten op beschermde soorten te verwachten zijn en, indien van toepassing, of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn om deze effecten te voorkomen.

4.1. Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn hoofdzakelijk voedselrijke gronden aanwezig. De omgeving van het plangebied wordt goed ontwaterd en het plangebied is regelmatig gemaaid. De aanwezige bebouwing is niet heel oud en muren worden goed schoongehouden. In een gebied als deze zijn beschermde plantensoorten van stedelijke omgeving daarom niet verwachten.

Op basis van verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de omgeving rode-lijst soorten voor zoals bijvoorbeeld gewone agrimonie (*Agrimonia eupatoria*), ruige leeuwentand (*Leontodon hispidus*), gladde ereprijs (*Veronica polita*) en schijnraket (*Erucastrum gallicum*). Deze soorten groeien ook op braakliggende en omgewerkte terreinen, als deze zonnig zijn en klei bevatten. Binnen het plangebied zijn deze terreinen aanwezig.

Effectbeoordeling vaatplanten

Ondanks dat het veldonderzoek is uitgevoerd in een minder geschikte periode voor het inventariseren van planten, is er op basis van het literatuur- en veldonderzoek niet te verwachten dat beschermde vaatplanten in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden voorkomen. Negatieve effecten op beschermde soorten vaatplanten zijn daarom uitgesloten. Een nader onderzoek naar beschermde vaatplanten is daarom niet noodzakelijk. Wel moet er rekening gehouden worden met de algemene zorgplicht (1.11 van de Wet natuurbescherming).

Conclusie vaatplanten

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- In het plangebied geen beschermde vaatplanten aanwezig zijn.

4.2. Grondgebonden zoogdieren

In de omgeving komen algemene zoogdieren als haas (*Lepus europaeus*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*), egel (*Erinaceus europaeus*), ree (*Capreolus capreolus*) en vos (*Vulpes vulpes*) voor. Deze zijn binnen het plangebied te verwachten. Met name het zuidelijke deel is geschikt hiervoor. Verder zijn beschermde soorten als



bunzing (*Mustela putorius*), hermelijn (*Mustela erminea*) en wezel (*Mustela nivalis*) in de omgeving van het plangebied waargenomen. Deze laatste soort is onder de Neder-Rijn slechts van incidentele waarnemingen bekend, en ook van hermelijn zijn zeer weinig meldingen in de omgeving van Opheusden (NDFF). Tijdens het veldwerk zijn drie hazen aangetroffen. Deze verscholen zich in de dichte begroeiing van de verruigde tuin boven Hamsestraat 77. Algemene, in provincie Gelderland vrijgestelde soorten (Bijlage B) die in het plangebied te verwachten zijn zijn egel, veldmuis (*Microtus arvalis*), bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), aardmuis (*Microtus agrestis*), bosspitsmuis (*Sorex araneus*) en eventueel ree en vos.

Kleine marterachtigen

Binnen het plangebied is geschikt habitat voor hermelijn, wezel en mogelijk bunzing aanwezig. Een afwisseling van extensiever beheerde graslandjes aan de zuidzijde van het plangebied, verschillende half-natuurlijke oevers (afbeelding 4.1) en rommelhoekjes met takkenstapels (afbeelding 4.2) of andere objecten (afbeelding 4.3) vormen geschikt habitat met zowel foerageerterrein als schuilmogelijkheden.



Afbeelding 4.1 | Extensief grasland en half-natuurlijke oevers in het zuiden van het plangebied.



Afbeelding 4.2 | Takkenhoop in het noorden van het plangebied



Afbeelding 4.3 | Dichte klimop en diverse onbeheerd achtergelaten spullen achter schuur A

Steenmarter

Op de westelijke rand van het gebied bevindt zich aangrenzend een rommelige, vervallen schuur met een duiventil (afbeelding 4.4). Onder dit gebouw is voldoende ruimte voor een verblijfplaats van steenmarter (*Martes foina*). Binnen het plangebied zelf is een verblijfplaats van deze soort met grote zekerheid uit te sluiten, omdat er geen toegankelijke grote openingen tot de gebouwen zijn.





Afbeelding 4.4 | Duiventil en vervallen schuur op de rand van het plangebied (westen)

Overige beschermde grondgebonden zoogdieren

Overige beschermde grondgebonden zoogdieren zijn op basis van verspreiding of habitatgeschiktheid binnen het plangebied uit te sluiten.

Effectbeoordeling grondgebonden zoogdieren

De werkzaamheden zullen zonder mitigatie negatieve effecten hebben als de bovengenoemde soorten binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor de vrijgestelde soorten geldt enkel dat er, om negatieve effecten op de soorten te voorkomen, rekening gehouden moet worden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). Dit houdt in dat de in hoofdstuk 6 genoemde mitigerende maatregelen in acht genomen moeten worden.

Voor marterachtigen (wezel, hermelijn, bunzing en steenmarter) dient aanvullend onderzoek met sporenbuisjes of cameravallen de aanwezigheid vast te stellen of uit te sluiten.

Conclusie grondgebonden zoogdieren

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- Negatieve effecten op beschermde grondgebonden zoogdieren niet uitgesloten zijn.
- Aanvullend onderzoek aan- of afwezigheid van kleine marterachtigen of steenmarter moet aantonen.
- Er rekening gehouden moet worden met de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming).

4.3. Vleermuizen

Op basis van het literatuuronderzoek is het bekend dat in de directe omgeving van het plangebied vleermuizen verwacht kunnen worden. Bij het gebruik van het landschap door vleermuizen wordt onderscheid gemaakt in vaste verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied.

Vaste verblijfplaatsen

Vleermuizen zijn globaal te verdelen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en boombewonende soorten zoals rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en watervleermuis (*Myotis daubentoni*). Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (in spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, achter dakbeschot en in schoorstenen etc.). Andere soorten zoals de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, holen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.



Afbeelding 4.5 | Binnenkant van schuur A





Afbeelding 4.6 | buitenkant van schuur A, met onvolledig afgesloten steenmuur

Gebouwbewonende vleermuissoorten

Uit de omgeving is enkel gewone dwergvleermuis bekend. Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) is echter op basis van habitatgeschiktheid ook rond het plangebied te verwachten.

Eén gebouw is enkel een plastic kas. Schuur A is van buitenaf via openingen onder het dak toegankelijk voor vleermuizen. De buitenmuur verschilt van de binnenmuur, dus mogelijk is hier een spouw aanwezig met ruimte voor verblijfplaatsen (afbeelding 4.5 en 4.6). De woning C (afbeelding 4.7) is via verschillende lage- en hogere openingen toegankelijk voor gebouwbewonende vleermuizen. Schuur D, in het midden van het plangebied is ongeschikt voor vleermuizen. Niet alleen bestaan de muren en de dakrand uit beplating met een glad oppervlak, ook biedt de dakrand slechts zeer kleine openingen, die niet doorlopen waardoor ze zeer ondiep en klein zijn. Ook de plastic constructie aan de noordoostzijde van het plangebied is ongeschikt voor vleermuizen.

Gebouwbewonende vleermuissoorten als ruige- en gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii* en *Pipistrellus pipistrellis*), meervleermuis en laatvlieger zijn dus in twee gebouwen te verwachten.

Boombewonende vleermuissoorten

In de omgeving zijn waarnemingen van overwinterende franjestaarten (*Myotis natterni*) en baard/brandtsvleermuizen (*Myotis mystacinus/brandtii*) bekend, echter enkel ten noorden van de Neder-Rijn. Ook zijn er watervleermuis (*Myotis daubentonii*), en gewone grootvleermuis (*Plecotus auritus*) overwinterend of foeragerend waargenomen in de omgeving van het plangebied (NDFB).

Er zijn binnen het plangebied verschillende bomen aanwezig. Deze zijn allen gecontroleerd op geschikte verblijfplaatsen (holtes, breuken of loshangend schors). Er zijn geen geschikte verblijfplaatsen aangetroffen. Verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen zijn daarom binnen het plangebied uitgesloten. Echter worden franjestaart en gewone grootvleermuis incidenteel ook in boerderijen of schuren aangetroffen, waardoor verblijfplaatsen deze soorten niet volledig uit te sluiten zijn.



Afbeelding 4.7 | Tussen de dakrand en steenmuur van woning zit een invliegbare, duimbrede ruimte. Daarnaast is er invliegruimte onder de dakpannen.

Vliegroutes

Om zich van verblijfplaats naar foerageergebied te verplaatsen worden door een aantal soorten steeds dezelfde lijnvormige elementen gebruikt. De gewone dwergvleermuis gebruikt bijvoorbeeld vaak bomenrijen om zich te oriënteren. Als een dergelijke route verdwijnt of onderbroken wordt, vervalt deze mogelijkheid om van verblijfplaats naar foerageergebied te verplaatsen. Vleermuizen moeten dan een alternatieve route gebruiken. Als dit niet mogelijk is en als de vliegroute door veel vleermuizen wordt gebruikt, kan dit een significant negatief effect op de vleermuispopulatie in het gebied hebben. Het verdwijnen van een essentiële vliegroute leidt zo tot het niet meer functioneren van een verblijfplaats. Dergelijke essentiële vliegroutes zijn strikt beschermd.

In het plangebied is geen sprake van doorlopende lijnvormige elementen. Essentiële vliegroutes zijn daarom in het plangebied uitgesloten.



Foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied van zeer groot belang is voor vleermuizen van een bepaalde verblijfplaats, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren zou gaan, zou de voedselvoorziening van deze vleermuizen verdwijnen, waardoor ze de verblijfplaats moeten verlaten. Het verdwijnen van het foerageergebied leidt zo tot het niet meer functioneren van de verblijfplaats. Dergelijk essentieel foerageergebied is strikt beschermd.

Binnen het plangebied bevindt zich deels een oude, verruigde tuin (Afbeelding 4.8), die voor een deel overlapt met de tuin in het naastgelegen perceel. Dit is binnen de bebouwde kom een van de grotere bossen. Het is daarom niet uitgesloten dat er essentieel foerageergebied aanwezig is in het plangebied.



Afbeelding 4.8 | Verruigde tuin met diverse plantensoorten in noorden van plangebied.

Effectbeoordeling vleermuizen

Twee gebouwen binnen het plangebied hebben verschillende openingen die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Negatieve effecten op vaste rust- en/of verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet uit te sluiten door de werkzaamheden. Omdat er geen lijnvormige elementen worden aangetast is het uitgesloten dat de sloopwerkzaamheden negatieve effecten hebben op vaste vliegroutes van vleermuizen. Wel maakt het plangebied onderdeel uit van essentieel foerageergebied. Negatieve effecten op

foerageergebieden van vleermuizen zijn niet uitgesloten. Zonder aanvullend onderzoek is er tijdens kap- of sloopwerkzaamheden sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming (3.5 lid 1 en 2). Nader onderzoek naar gebouwbewonende vleermuizen en foerageergebied (volgens het Vleermuisprotocol 2021) is nodig om de aan- of afwezigheid van deze soorten in het plangebied vast te stellen. Mogelijk is het nodig een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen. Onderzoek naar boombewonende vleermuizen is niet nodig.

Conclusie vleermuizen

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- Het niet uitgesloten is dat in het plangebied verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten aanwezig zijn.
- Het is uitgesloten dat er in het plangebied verblijfplaatsen van boombewonende vleermuissoorten aanwezig zijn.
- Negatieve effecten op verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten niet kunnen worden uitgesloten.
- Er geen essentiële vliegroutes aanwezig zijn in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Het plangebied als essentieel foerageergebied door vleermuizen gebruikt kan worden.

4.4. Vogels

Voor vogels wordt in de Wet natuurbescherming onderscheid gemaakt tussen soorten met een jaarrond beschermde nestplaats en algemene broedvogels waarvan de nesten uitsluitend beschermd zijn gedurende de periode waarin deze in gebruik zijn (zie Tabel A in Bijlage A). In het plangebied is bekeken of er jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels aanwezig (kunnen) zijn in de bebouwing of bomen. Ook is gezocht naar nesten van en geschikte nestgelegenheid voor algemene broedvogels.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt een aantal soorten met jaarrond beschermde nesten in de omgeving van het plangebied voor. Het betreft boomvalk (*Falco subbuteo*), buizerd (*Buteo buteo*), gierzwaluw (*Apus apus*), havik (*Accipiter gentilis*), huismus (*Passer domesticus*), ooievaar (*Ciconia ciconia*), ransuil (*Asio otus*), slechtvalk (*Falco peregrinus*), sperwer (*Accipiter nisus*) en steenuil (*Athene vidalii*). Deze laatste soort is op de grens van het plangebied waargenomen.



De bebouwing die binnen het plangebied aanwezig is ooft geschikt voor broedvogels. Ze bevatten veel invliegopeningen, en zijn omringd door een groene omgeving. Hieronder worden de te verwachten soorten kort besproken.

Huismus

Huismussen broeden in kieren en spleten van bebouwing en tevens vaak onder (ronde) dakpannen. Een geschikte leefomgeving van de huismus bestaat uit een combinatie van een geschikte nestgelegenheid, voedsel, drinkwater en voldoende dekking in de vorm van stekelige of groenblijvende struiken. Voornamelijk plekken waar bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hoge dichtheden aan huismussen. Huismussen zijn zeer honkvast en blijven altijd in de directe omgeving van hun nestplaats. Er zijn tijdens het veldbezoek huismussen waargenomen in het plangebied. Deze zijn aangetroffen in en rond de woningen ten noorden van het plangebied. De aanwezigheid van de huismus kan niet worden uitgesloten in de bebouwing binnen het plangebied. Twee gebouwen zijn geschikt, en er zijn in het noordelijke gebouw (schuur A) veel sporen van aanwezige vogels aangetroffen (afbeelding 4.9). Dat deze niet van huismus zijn is niet uit te sluiten. Het woonhuis in het oosten van het plangebied heeft ronde dakpannen waar ruimte onder aanwezig is waar huismussen tot broeden kunnen komen. De begroeiing binnen en langs de grenzen van het plangebied maken van het plangebied geschikt leef- en broedgebied. Een deel van dit leefgebied zal verdwijnen door de werkzaamheden. Nader onderzoek is noodzakelijk om de gebruiksfuncties voor de huismus in het plangebied verder inzichtelijk te maken.



Afbeelding 4.10 | Opening onder dakrand op hoek van woning C



Afbeelding 4.9 | Opening onder dakrand op hoek van schuur A achter dakgoot

Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies op daken van woningen en (vaak) oude gebouwen. Meest gebruikte nestlocaties zijn op daken onder scheefliggende of kapotte dakpannen, nokpannen, gaten en kieren onder de dakrand en dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms gaten in muren, kunstmatige nestkasten of nestpannen, in ventilatieschachten en in gaten achter regenpijpen gebruikt. Een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond is één van de vereisten waar elke nestlocatie aan voldoet. Hoogte heeft altijd voorkeur boven gelijksoortige lager gelegen potentiële nestlocaties. Daarnaast is in daken een hellingshoek van 45 graden vereist om de gierzwaluw de mogelijkheid te geven om uit te vliegen. Woning C is het enige deel van het plangebied waar enkele geschikte kieren aangetroffen zijn voor gierzwaluw, achter de dakgoot (Afbeelding 4.10). Overige bebouwing is ongeschikt wegens een te gladde muur, onvoldoende hoogte voor uitvliegen of geen geschikte openingen. Omdat woning C behouden blijft zal er door de werkzaamheden geen invloed zijn op de gierzwaluw.

Steenuil

Vlak naast het plangebied is een steenuilkast aanwezig (afbeelding 4.11). Deze ligt binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden en bovendien wordt door de werkzaamheden vermoedelijk een groot deel van essentieel foerageergebied binnen het plangebied. Nader onderzoek moet aantonen of deze kast in gebruik is door steenuilen en of door steenuilen gebruik wordt gemaakt van het plangebied.





Afbeelding 4.11 | Kast steenuil in naastgelegen tuin, vlak naast grens plangebied

Overige vogels met jaarrond beschermde nesten

Andere vogelsoorten waarvan het nest jaarrond is beschermd, nestelen op hoge gebouwen (slechtvalk), in hoge bomen in bos of boomgroepen (buizerd, roek, havik, sperwer, wespandief), in oude nesten van kraaien en roofvogels in boomgroepen (boomvalk), in oude nesten van kraaien en roofvogels in vooral naaldbomen (ransuil). De aanwezige (naald)bomen zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten, maar er zijn geen nesten aangetroffen, en er is eveneens geen activiteit van nestbouw vastgesteld. Ondanks dat schuur A voldoende invliegopeningen heeft voor kerkuil of steenuil, zijn er nergens sporen gevonden en is er aan de binnenzijde van de schuur géén geschikte broedmogelijkheid. De aanwezigheid van deze uilensoorten in de bebouwing kan dus worden uitgesloten. Wel kan het gebied zeer goed als foerageerterrein worden gebruikt door individuen die in de omliggende gebouwen broeden.

Algemene broedvogels

In het plangebied kunnen algemene broedvogels zoals merel (*Turdus merula*) en houtduif (*Columba palumbus*) tot broeden komen in de begroeiing en kauw (*Corvus monedula*) en spreeuw (*Sturnus vulgaris*) in de gebouwen.

Tijdens het veldwerk zijn enkele zingende graspiepers (*Anthus pratensis*), een jagende torenvalk (*Falco tinnunculus*) en een broedende meerkoet (*Fulica atra*) aangetroffen. Gezien het gevarieerde en extensief beheerde landschap binnen het plangebied zijn er meer soorten te verwachten die tot broeden kunnen komen. In de verruigde tuin met veel struiken, bomen en houtstapels in het noorden van het plangebied zouden bijvoorbeeld heggenmus (*Prunella modularis*),

winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), merel (*Turdus merula*) en roodborst (*Erithacus rubecula*). Daarnaast kan er in de (half-natuurlijke) oevers van de sloten waterhoen (*Gallinula chloropus*), fuut (*Podiceps cristatus*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*) of zelfs grauwe gans (*Anser anser*) tot broeden komen. Het extensieve en op sommige plekken verruigde grasland in het zuiden dat het grootste deel van het plangebied uitmaakt kan broedterrein zijn voor graspieper (*Anthus pratensis*), kievit (*Vanellus vanellus*). En alhoewel patrijs (*Perdix perdix*) enkel onder de Parallelweg is waargenomen, voldoet het habitat aan de eisen voor deze soort.

Effectbeoordeling vogels

De sloop van de gebouwen kan leiden tot overtreding van artikel 3.1 Wnb, vanwege de mogelijke aanwezigheid van huismussen. Ook kan verstoring of negatieve effecten op het leefgebied van steenuil niet worden uitgesloten. Naar deze soorten zal aanvullend onderzoek uitgevoerd moeten worden.

Daarnaast kunnen algemene broedvogels tot broeden komen in de plangebieden. In gebruik zijnde nesten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Wanneer er werkzaamheden worden uitgevoerd terwijl er nesten in gebruik zijn kunnen negatieve effecten optreden. Om negatieve effecten op in gebruik zijnde nesten van algemene broedvogels te voorkomen dienen mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. Zie hoofdstuk 6.

Conclusie vogels

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- In het plangebied of in de directe omgeving kunnen jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn.
- Negatieve effecten op vogels met jaarrond beschermde nesten zijn niet uitgesloten.
- Er dient aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden naar **huismus** en **steenuil**
- Er binnen het plangebied algemene broedvogels met niet-jaarrond beschermde nesten tot broeden kunnen komen, waarvan de nesten tijdens werkzaamheden in het broedseizoen vernield kunnen worden of ernstige verstoring tot hetzelfde effect leidt.
- Dit is een overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1, lid 2.
- Mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk, de mitigerende maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 6.

4.5. Vissen



lets ten zuiden van het plangebied, op het Dodewaardse Veld is een populatie grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*) aanwezig (NDFF). In het zuidelijk deel van het plangebied zijn enkele sloten aanwezig, waar ook werkzaamheden aan plaats zullen vinden. De zuidelijkste sloot heeft een half-natuurlijke oever met een aflopende rand en veel oevervegetatie (Afbeelding 4.1). Tijdens veldwerk is hier één kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), een niet-beschermd soort, in de oever aangetroffen (Afbeelding 4.12).



Afbeelding 4.12 | Kleine modderkruiper

Grote modderkruiper

De aanwezigheid van grote modderkruiper is hier niet uit te sluiten. Deze soort verkiest vaak periodiek droogvallende sloten en oevers, maar vanwege zijn onopvallende leefwijze is de verspreiding slecht bekend.

Overige beschermde vissen

Andere soorten beschermde vissen zijn op basis van verspreiding uitgesloten binnen het plangebied.

Effectbeoordeling vissen

Graafwerkzaamheden aan de oevers van de sloten of het dempen van sommige sloten kan negatieve effecten hebben op mogelijk aanwezige grote modderkruiper. Dit is een overtreding van artikel 3.5 Wnb.

Om de aanwezigheid van grote modderkruiper binnen het plangebied uit te sluiten zal aanvullend onderzoek uitgevoerd moeten worden.

Ook moet rekening worden gehouden met de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). Dit houdt in dat verstoring of doden van niet-beschermd soorten zo veel mogelijk moet worden voorkomen. Om bij het dempen van sloten negatieve effecten op niet-beschermd soorten te

voorkomen dienen mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. De mitigerende maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 6. In het geval van dempen zullen aanwezige vissen verplaatst moeten worden.

Conclusie vissen

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- In het plangebied zijn mogelijk grote modderkruipers aanwezig.
- Aanvullend onderzoek moet de aanwezigheid van grote modderkruiper uitsluiten of vaststellen.
- In het kader van de zorgverplichting algemeen voorkomende vissen bij het dempen van de watertgang overgeplaatst moeten worden.

4.6. Amfibieën

Op het Dodewaardse Veld zijn ook waarnemingen van heikikker (*Rana arvalis*) bekend. Daarnaast is ten noorden en ten zuiden van het plangebied poelkikker (*Pelophylax lessonae*) bekend. Historische waarnemingen van rugstreeppad (*Epidalea calamita*) zijn uit de regio bekend (NDFF). Algemene soorten als bruine kikker (*Rana temporaria*), gewone pad (*Bufo bufo*), kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*) en groene kikkers (*Phelophylax* sp.) zullen ook binnen het plangebied voorkomen. Tijdens veldwerk zijn eikloppe en eisnoeren van gewone pad en bruine kikker aangetroffen. De sloten ten zuiden van het plangebied zien er zeer geschikt uit als voortplantingsgebied voor verschillende soorten amfibieën, waaronder ook heikikker, rugstreeppad en eventueel poelkikker. Zeker vanwege de half-natuurlijke oevers van de zuidelijke sloot en de ligging van een recent gegraven plas aan de zuidkant van het plangebied tegen de Parallelweg zijn op basis van habitatgeschiktheid enkele beschermde soorten binnen het plangebied niet uit te sluiten:

Heikikker

Van het Dodewaardse Veld zijn eveneens waarnemingen van heikikker bekend. In westelijk Nederland komt de soort veel voor in veenweidegebied, ook in de westelijke Betuwe. De half-natuurlijke oevers van de heldere sloten zijn geschikt voortplantingsterrein voor de heikikker en de soort kan niet zonder aanvullend onderzoek uitgesloten worden.



Poelkikker

De kleinste van de drie groene kikkers is een warmteminnende soort met een voorkeur voor goed begroeide, onbeschaduwde poelen, watergangen en vennen. De soort is uit de regio van het plangebied enkel bekend uit de uiterwaarden ten noorden van het plangebied en van het Dodewaardse Veld.

Rugstreeppad

Van de rugstreeppad zijn enkel historische waarnemingen bekend (voor 2000) in de regio (NDFF). Alhoewel het habitat geschikt oogt en de soort ten noorden en ten zuiden van het plangebied voor kwam, is het onwaarschijnlijk dat rugstreeppad nog aanwezig is in het plangebied en kan hij op basis van actuele verspreiding worden uitgesloten.

Overige beschermde amfibieën

Andere beschermde amfibieën zijn op basis van verspreiding en habitatgeschiktheid uit te sluiten.

Effectbeoordeling amfibieën

Op basis van literatuur, verspreidingsgegevens en veldonderzoek zijn er binnen het plangebied verschillende algemene, vrijgestelde amfibieën te verwachten. Ook zijn heikikker en poelkikker niet uit te sluiten binnen het plangebied.

De werkzaamheden omvat het dempen van een brede watergang met natuurlijke oever. Deze is verbonden met enkele kleinere sloten. Ook zal er een verbinding tussen een huidige brede sloot aangelegd worden. Deze werkzaamheden kunnen mogelijk negatieve effecten hebben op de in het plangebied aanwezige amfibieën.

Deze zijn beschermd volgens artikel 3.5 Wnb. Er moet daarnaast rekening worden gehouden met de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). Om negatieve effecten te voorkomen dienen mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. De mitigerende maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 6. Ook is vervolgonderzoek nodig naar heikikker en poelkikker.

Conclusie amfibieën

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- In het plangebied mogelijk beschermde amfibieën aanwezig zijn.
- Vervolgonderzoek moet de aanwezigheid van heikikker en poelkikker uitsluiten of aantonen.

- Mitigerende maatregelen zijn daarnaast noodzakelijk voor algemene soorten, de mitigerende maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 6.

4.7. Reptielen

In de uiterwaarden ten Noorden van het plangebied komt de gevlekte ringslang (*Natrix helvetica*) voor. Deze soort heeft echter naast nat foerageerhabitat ook overwinteringshabitat nodig. Dit is niet in het plangebied aanwezig. De afstand tot de dichtstbijzijnde populatie is te groot. Op basis van bekende verspreidingsgegevens van de NDFF en op basis van terreingesteldheid worden geen andere beschermde reptielen verwacht in het plangebied. De meeste reptielensoorten houden zich vooral op in geleidelijke overgangssituaties tussen natuurlijke biotopen in bos, heide- en veengebieden. Ringslangen komen veel voor nabij watervoerende elementen zoals oevers van grote waterpartijen en poelen. Al deze biotopen zijn in het plangebied niet aanwezig.

Effectbeoordeling reptielen

Op basis van het literatuur- en veldonderzoek is niet te verwachten dat beschermde reptielen in de omgeving van het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden voorkomen. Het is daarom uitgesloten dat de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten veroorzaken op beschermde reptielen. Een nader onderzoek naar beschermde reptielen is daarom ook niet noodzakelijk.

Conclusie reptielen

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- In het plangebied geen beschermde reptielen aanwezig zijn.

4.8. Ongewervelden

Op basis van bekende verspreidingsgegevens van de NDFF komt enkel rivierrombout (*Gomphus flavipes*) in de omgeving van het plangebied voor. Deze soort heeft echter zeer kritische habitateisen en ontwikkelt zich uitsluitend in stromend water van grote rivieren. Binnen het plangebied kan de aanwezigheid (op foeragerende exemplaren na) worden uitgesloten. Op basis van terreingesteldheid is de aanwezigheid van platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*) in de sloten die mogelijk gedempt gaan worden niet uit te sluiten. Er groeit geen iep of sleedoorn binnen het plangebied, de waardplant van respectievelijk iepenpage (*Satyrrium w-album*) en sleedoornpage (*Thecla*



betulae). Teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*) is een zuidelijke beschermde nachtvlindersoort die in verspreiding toeneemt, maar recent zijn slechts incidentele waarnemingen in de omgeving gedaan. Andere beschermde ongewervelden zijn uit te sluiten, op basis van verspreidingsgegevens en habitatgeschiktheid.

Effectbeoordeling ongewervelden

Op basis van het literatuur- en veldonderzoek is platte schijfhoren niet uit te sluiten in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Aanvullend onderzoek is nodig om aanwezigheid uit te sluiten of aan te tonen. Ook moet rekening worden gehouden met de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). Om negatieve effecten en vestiging van beschermde soorten te

voorkomen dienen mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. De mitigerende maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 6.

Conclusie ongewervelden

Vanuit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat:

- Platte schijfhoren niet uit te sluiten is binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Naar de aanwezigheid van deze soort dient aanvullend onderzoek te worden gedaan.
- In het plangebied zijn verder geen beschermde ongewervelden aanwezig.
- Wel dient rekening te worden gehouden met de algemene zorgverplichting (artikel 1.11).



5. Houtopstanden

In de Wet natuurbescherming is in hoofdstuk 4 de bescherming van houtopstanden opgenomen. Voor bepaalde houtopstanden buiten de bebouwde kom Wet natuurbescherming geldt een meldings- en herplantingsplicht.

Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen, op fruitbomen, op windschermen om boomgaarden, op naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen, op kweekgoed, op bepaalde beplantingen van wilgen of populieren, op bepaalde beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

De provincie kan regels stellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Alle provincies hebben verordeningen vastgesteld waarin is

geregeld hoe een kapmelding moet worden ingediend, waaraan herbeplanting moet voldoen en wanneer ontheffing van de herbeplantingsplicht kan worden verleend. Sommige provincies hebben ook beleidsregels vastgesteld waarin bijvoorbeeld is aangegeven wanneer een kapverbod wordt opgelegd.

De Wet natuurbescherming beschermt geen houtopstanden binnen de bebouwde kom. Waar de grens van de “bebouwde kom Wet natuurbescherming” ligt wordt bepaald door de gemeenteraad. Dit valt vaak min of meer gelijk met de ‘bebouwde kom Verkeerswet’, maar kan afwijken. Binnen de bebouwde kom geldt meestal een kapverbod op grond van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) of een gemeentelijke bomenverordening. Daarnaast kunnen gemeenten ook regels stellen voor bomen buiten de bebouwde kom, bijvoorbeeld in een bestemmingsplan.

5.1. Conclusie houtopstanden

Er worden geen houtopstanden geveld waar de regels van de Wet natuurbescherming op van toepassing zijn. Aangezien het plangebied binnen de door de gemeente Neder-Betuwe vastgestelde begrenzing bebouwde kom Wet natuurbescherming ligt geldt hier de APV. Er geldt mogelijk een kapverbod, waarvoor een vergunning aangevraagd dient te worden bij de gemeente. De opdrachtgever dient hier zelf zorg voor te dragen.



6. Mitigatie soortbescherming

Onderstaand is per soort(groep) beschreven met welke mitigerende maatregelen er invulling wordt gegeven aan het voorkomen dan wel te verminderen van negatieve effecten op zowel soort- als populatieniveau. Voor een aantal soorten geldt dat niet middels mitigerende maatregelen voorkomen kan worden dat er negatieve effecten optreden en daarmee verbodsartikelen worden overtreden. Naar deze soorten dient aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd om aan- of afwezigheid vast te stellen.

6.1. Algemene maatregelen

- De werkzaamheden dienen door een deskundige ecooloog begeleid te worden. Hierdoor wordt gewaarborgd dat de maatregelen op een juiste manier uitgevoerd worden en zo wordt er tevens invulling gegeven aan de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). In Bijlage D is beschreven wat door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaan wordt onder een ecologisch deskundige.
- Er moet een ecologisch werkprotocol opgesteld worden waarin alle te nemen maatregelen worden vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol moet op locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend zijn.
- Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.
- Mochten er zich gedurende de werkzaamheden ten aanzien van beschermde soorten onvoorziene omstandigheden voordoen, wordt direct contact opgenomen met de ecologisch deskundige.

6.2. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de algemene zorgverplichting opgenomen. In dit artikel is beschreven dat eenieder verplicht is om voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De algemene zorgplicht geldt te allen tijde bij het uitvoeren van werkzaamheden, ongeacht of deze te typeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud en ongeacht of er beschermde

soorten aanwezig zijn. Dit laatste wil dus zeggen dat ook als er geen beschermde soorten voorkomen de algemene zorgverplichting toch in acht genomen dient te worden. Hiervoor dienen algemene mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. Deze algemene mitigerende maatregelen zijn onderstaand beschreven.

- Werkzaamheden in het plangebied dienen met de minste schade voor aanwezige planten en dieren uitgevoerd te worden.
- Wees alert op dieren in het plangebied. Wacht tot dieren zelfstandig het gebied hebben verlaten.
- Werk vanuit het midden van het plangebied naar de rand, of werk langzaam in één werkrichting zodat verstoorde dieren de mogelijkheid hebben om het plangebied te verlaten. Draag er tevens zorg voor dat de richting waarin de dieren moeten vluchten voldoende beschutting of leefgebied biedt.
- Verlichting is alleen aan wanneer dat functioneel noodzakelijk is. De verlichting wordt voldoende afgeschermd en alleen op het werk gericht. Gebruik alleen verlichting met een naar beneden gerichte lichtbundel.
- Er dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande wegen en paden.

6.3. Algemene broedvogels

Veel broedvogels zijn opportunisten die weinig eisen stellen aan hun omgeving. Alle vogelnesten zijn beschermd als ze in gebruik zijn. Algemene broedvogels zijn niet standvastig, ze kunnen ieder jaar op een andere plek broeden en zijn weinig kieskeurig. Soorten die tot broeden kunnen komen in of nabij het plangebied zijn o.a. roodborst, winterkoning, spreeuw, merel en houtduif. Onderstaande maatregelen en aandachtspunten moeten in acht worden genomen ten aanzien van algemene broedvogels om een overtreding van artikel 3.1, lid 2 te voorkomen.

- Er kunnen in het plangebied algemene vogels tot broeden komen. Deze vogelnesten zijn uitsluitend beschermd gedurende de periode dat deze nesten in gebruik zijn, dat wil zeggen de broed- en nestperiode;



- De broedperiode loopt globaal van 15 maart tot 15 juli, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn beschermd;
- Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van in gebruik zijnde nesten in de broed- en nestperiode. Voor verlaten nestplaatsen geldt dit niet;
- Het is in dit kader aan te bevelen om de werkzaamheden voor zover dat mogelijk is buiten de broedperiode om uit te voeren;
- Indien dit niet mogelijk is, dient het plangebied voorafgaande aan het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor vogels om tot broeden te komen;
- Het plangebied dient tot aan de start van de werkzaamheden ongeschikt gehouden te worden voor de vestiging van broedvogels door frequent te slepen en te maaien, en plantafval van het terrein te verwijderen;
- Indien het niet mogelijk is om buiten de broedperiode te werken en/of het plangebied broedvrij te houden, dient het plangebied voorafgaande aan de werkzaamheden door een ecologisch deskundige (Bijlage D) gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedende vogels;
- Wanneer er geen vogels nestelen kan er mits aan de overige voorwaarden is voldaan, begonnen

worden met de ingreep. Bij aantreffen van een broedgeval in het plangebied wordt een rustzone afgezet door een ecologisch deskundige en wordt de locatie met rust gelaten tot de jongen zijn uitgevlogen. Er mogen geen werkzaamheden in de directe zone rond een nest plaatsvinden. De omvang van deze zone wordt door de begeleidende ecooloog bepaald. Eventueel kan er met schermen gewerkt worden die visuele verstoring en/of verstoring door geluid naar een broedgeval beperken.

6.4. Vissen

- Voorafgaand aan het dempen van sloten dienen door een ecologisch deskundige de aanwezige vissen overgeplaatst te worden naar een alternatieve locatie (afvissen).
- Ook bij ingrijpende werkzaamheden aan oevers dient voorafgaand door een ecologisch deskundige beoordeeld te worden of afvissen nodig is.

6.5. Ongewervelden

- Maaisel van kruidenrijke en diverse vegetaties dient bij voorkeur te worden afgevoerd naar een alternatieve locatie waar ongewervelden kunnen wegkruipen. Hier moet het enkele dagen worden neergelegd.



7. Conclusie en advies

7.1. Beantwoording onderzoeksvragen

Om na te gaan of door de geplande ingrepen in het plangebied verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming al dan niet overtreden worden, worden de onderzoeksvragen onderstaand beantwoord.

Gebiedsbescherming

- *Zijn negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te verwachten en is daardoor een Voortoets noodzakelijk?*

Ja, er dient in het kader van het Natura 2000-gebied Rijntakken een stikstofberekening te worden uitgevoerd waarin de effecten van het project, tijdens de uitvoerfase en gebruiksfase.

Een Voortoets geeft antwoord op de volgende vragen:

- Zijn er (negatieve) effecten op plaatselijk aangewezen habitatsoorten en -typen te verwachten?
- Ondervinden de aangewezen instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied negatieve effecten van de werkzaamheden?
- Is het noodzakelijk een Passende beoordeling op te stellen voor het project?
- *Zijn significante effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het Gelders Netwerk Nederland (GNN) te verwachten en is daardoor een 'Nee tenzij' toets noodzakelijk?*

Nee, het plangebied ligt buiten de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Een toetsing in dit kader is daarom niet nodig.

Soortbescherming

- *Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig of te verwachten?*

Ja, binnen het plangebied of de invloedssfeer van de werkzaamheden is de aanwezigheid van de onderstaande soorten niet uit te sluiten:

- Wezel
- Hermelijn
- Bunzing
- Steenmarter
- Steenuil

- Huismus
- Vleermuizen (foerageergebied en verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten)
- Heikikker
- Poelkikker
- Grote modderkruiper
- Platte schijfhoren

- *Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?*

Ja, wanneer de werkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen kunnen algemene broedvogels en in gebruik zijnde nesten verstoord en/of vernietigd worden door de geplande werkzaamheden. Dit is een overtreding van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. Daarnaast zijn vanwege de potentiële aanwezigheid van andere beschermde soorten de werkzaamheden mogelijk in strijd met artikel 3.5 en 3.10 van de Wet natuurbescherming. Zie ook tabel 7.1

- *Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?*

Mogelijk. Alvorens hier gerichte uitspraken over te kunnen doen, dient aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd om te bepalen welke beschermde soorten binnen het plangebied voorkomen en welke mitigerende maatregelen mogelijk of noodzakelijk zijn om negatieve effecten op deze soorten te voorkomen (zie Tabel 7.1). Daarnaast moeten negatieve effecten op niet-beschermde of vrijgestelde soorten worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen. Deze staan beschreven in hoofdstuk 6.

- *Is het noodzakelijk aanvullend onderzoek uit te voeren?*

Ja. Aanvullend onderzoek is nodig naar de soorten genoemd in tabel 7.1

Houtopstanden

- *Worden er houtopstanden geveld waarop de regels van de Wet natuurbescherming van toepassing zijn en is daardoor een meldings- en herplantingsplicht van toepassing?*



Er worden geen houtopstanden geveld waar de regels van de Wet natuurbescherming op van toepassing zijn. Aangezien het plangebied binnen de door de gemeente Neder-Betuwe vastgestelde begrenzing bebouwde kom Wet natuurbescherming ligt geldt hier de APV. Er geldt mogelijk een kapverbod, waarvoor

een vergunning aangevraagd dient te worden bij de gemeente. De opdrachtgever dient hier zelf zorg voor te dragen.

Tabel 7.1 | Samenvatting effecten en vervolgstappen per aangetroffen of soortgroep of natuurwaarde.

Beschermde groep	Effecten?	Vervolgstappen?
Houtopstanden	Ja	Mogelijk vergunningaanvraag
Natura-2000 gebied De Rijntakken	Mogelijk	Stikstofberekening
<u>Beschermde soorten:</u>		
Kleine marterachtigen	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Steenmarter	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Verblijfplaatsen gebouwbewonende vleermuizen	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Huismus	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Foerageergebied vleermuizen	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Steenuil	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Algemene broedvogels	Ja	Werken buiten broedseizoen
Heikikker	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Poelkikker	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Grote modderkruiper	Mogelijk	Aanvullend onderzoek
Platte schijfhoren	Mogelijk	Aanvullend onderzoek



7.2. Conclusie

Uiteindelijk is hiermee de uiteindelijke vraag beantwoord:

- *Wat zijn de benodigde vervolgstappen om de werkzaamheden in overeenstemming met de Wet natuurbescherming uit te voeren?*

De voorgenomen werkzaamheden hebben mogelijk negatieve effecten op beschermde natuurgebieden. Een stikstofberekening dient te worden uitgevoerd. Met inachtneming van de in hoofdstuk 6 beschreven mitigerende maatregelen, zijn negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten niet uitgesloten. Er is aanleiding tot vervolgonderzoek (Tabel 7.1)

7.3. Kansen voor natuur

Er liggen kansen om de nieuwe woningbouw geschikt te maken voor vleermuizen en broedvogels door natuurinclusief te bouwen.

Natuurinclusief bouwen klinkt misschien ingewikkeld, maar dat is het niet. Soms is wat ruimte achter het dakbeschot of onder de dakpannen al voldoende om verblijfplaatsen te creëren voor vogels en vleermuizen. Het gaat dus ook niet ten koste van het woongenot of de isolatie van het huis.

Voor vleermuizen is het plaatsen van (duurzame) inbouwkasten, het openlaten van holle delen van muren (spouw) waartoe een invliegopening leidt, of het plaatsen van afwerking zoals boeiboorden waar ruimte achter openblijft. In de regel is alle bebouwing hoger dan 3 m geschikt. Voor gierzwaluwen is het plaatsen van nestkasten voldoende, omdat foerageerlocaties op grote afstand van nestplekken kunnen liggen. De nestkasten dienen op minimaal 3 meter hoogte te worden geplaatst en voldoende vrije ruimte te hebben om in- en uit te kunnen vliegen. Voor huis-mussen kunnen ook nestplekken worden gerealiseerd. Daarnaast moet in de nabije omgeving wel worden gezorgd voor voldoende schuilplekken in hagen of andere dichte groene structuren, en idealiter zijn er (kleine) waterpartijen aanwezig die voor drinkwater zorgen. Meer informatie is te vinden op <https://www.bouwnatuurinclusief.nl/> of <https://www.checklistgroenbouwen.nl/>.



8. Literatuurlijst

8.1. Literatuur

Bat Habitat key, 2018. Bat Roosts in Trees. A guide to identification and assessment for tree-care and ecology professionals. Pelagic Publishing, Exeter.

Broekhuizen, S., Klees, D. en Müskens G. 2010. De steenmarter. Zoogdiervereniging. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie), 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & Eis Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). – Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Vertaling en bewerking PHC Lina. De Fontein/Tirion Uitgevers BV, Utrecht.

Gjerde, L., 2004. Methods in surveying advertisement calling *Vespertilio murinus* L., 1758, and notes on its fall distribution in Europe. *Le Rhinolophe* 17:127-132.

Kleukers, R.M.J.C., E.J. van Nieukerken, B. Odé, L.P.M. Willemse & W.K.R.E. van Wingerden, 1997. De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). – Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch

Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Korsten, E. & Brekelmans, F., 2014, Massaai in winterslaap, *Stadswerk Magazine*, 07/2014, pp. 40 - 42

Limpens, H.G.J.A. 2012. Slopen restaureren renoveren nieuwbouw na-isolatie: Vleermuisvriendelijk bouwen, Zoogdiervereniging.

Limpens, H. G.J.A. & J. Regelink, 2017. Cursus vleermuizen en Planologie, Zoogdiervereniging.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). – Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2021) Vleermuisprotocol maart 2021. www.netwerkgroenebureaus.nl.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017).

Sendor, T., 2002. Population ecology of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus* Schreber, 1774): the significance of the year-round use of hibernacula for life histories. Philipps-Universität, Marburg.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.



Šuba, J. & D. Vietniece & G. Pētersons, 2010. The parti-coloured bat *Vespertilio murinus* in Rīga (Latvia) during autumn and winter. *Environmental and Experimental Biology* 8:93-96

Voortman, T., & Bakker, G., 2020. Spatial and temporal variation in maternity roost site use of common pipistrelles *Pipistrellus pipistrellus* (Mammalia: Chiroptera) in Rotterdam. *Deinsea* 19:1-16

Websites

Verspreidingsatlas planten

Via www.verspreidingsatlas.nl/planten

Nationale Databank Flora en Fauna

Via www.ndff-ecogrid.nl/

Effecten op Natura2000 gebieden

<https://calculator.aerius.nl/calculator>

<https://natura2000.nl/gebieden>

<https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicator.aspx>

Natuur Netwerk Nederland

Data.overheid.nl/datasets



Bijlage A. Wettelijk kader

Wet Natuurbescherming

De natuurwetgeving voor Nederland is per 1 januari 2017 vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet, de Flora- en Faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming heeft als doel bescherming, herstel en ontwikkeling van natuur zonder stijging van de lasten voor bedrijven en burgers. Het bevoegd gezag is gedecentraliseerd naar de Provincies. Deze decentralisatie houdt in dat de provincies nu o.a. verantwoordelijk zijn voor het toetsen van ontheffingsaanvragen. RVO is het bevoegd gezag voor het verlenen van ontheffing of vrijstellingen voor activiteiten en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk.

Naast de Wet natuurbescherming bestaat in Nederland het Natuur Netwerk Nederland, waarvoor de provincies beleid maken.

Binnen de wet zijn de beschermingsregimes voor Natura 2000-gebieden, soortbescherming en houtopstanden als afzonderlijke hoofdstukken opgenomen, waardoor de wet via duidelijke en eenvoudige regels voorziet in een heldere implementatie van de Europese natuurbeschermingsrichtlijnen.

Zorgplicht

Voor alle Natura 2000-gebieden, bijzondere natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten (mét en zonder beschermstatus) is de zorgplicht van kracht (artikel 1.11). De zorgplichtbepaling houdt in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt aan Natura 2000-gebieden, bijzondere natuurmonumenten en in het wild levende planten en dieren, evenals voor hun directe leefomgeving dergelijke handelingen achterwege laat, mitigerende maatregelen neemt of compenserende maatregelen neemt.

Natura 2000-gebieden

De wetgeving met betrekking tot Natura 2000-gebieden is vastgelegd in Hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. Natura 2000 is de overkoepelende naam voor gebieden die op Europees niveau worden beschermd vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vanuit deze richtlijnen worden specifieke diersoorten en hun habitat beschermd om de biodiversiteit te behouden, te herstellen of uit te breiden.

Het ondernemen van projecten, plannen of activiteiten in en in de omgeving van een Natura 2000-gebied kan mogelijk leiden tot (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Indien het niet mogelijk is om negatieve effecten op voorhand uit te sluiten, dan is er mogelijk sprake van een vergunningsplicht en moet een habitattoets uitgevoerd worden. In een habitattoets worden de projecten, plannen of activiteiten getoetst op hun invloed op de instandhoudingsdoelstellingen en/of (onder bepaalde voorwaarden) toestemming voor de uitvoering kan worden verleend. Deze toetsing kan bestaan uit drie onderdelen;

- Voortoets;
- Passende Beoordeling;
- ADC-toets.

Voortoets

Middels een *Voortoets* wordt onderzocht of de ingrepen (significant) negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen binnen de Natura 2000-gebieden. De Voortoets bestaat uit een beschrijving van het plan of project, de te verwachten effecten binnen en buiten het Natura 2000-gebied, en een analyse of daarbij (mogelijkerwijs) sprake is van significante effecten. In deze analyse mogen mitigerende en compenserende maatregelen niet meegenomen worden (Zie Kader 1, Mitigerende en compenserende maatregelen). Indien niet kan worden uitgesloten dat er significante gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen optreden moet een Passende Beoordeling worden opgesteld. Indien er zeker geen significant negatief effect is te verwachten dan is er geen vergunning nodig, bij het indienen van een aanvraag



wordt er een besluit tot afwijzing genomen door het bevoegd gezag.

Kader 1 | Mitigerende en compenserende maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen die de schadelijke gevolgen die rechtstreeks uit een plan of project voortvloeien, voorkomen of verminderen. Het doel van dergelijke maatregelen is het voorkomen van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied.

Compenserende maatregelen zijn maatregelen die de aantasting (significante effecten) op de aangewezen habitats en -soorten in een natura 2000-gebied als gevolg van een project of plan compenseren.

Passende beoordeling

Indien uit de Voortoets blijkt dat er een kans is op een significant negatief effect, dient er een *Passende Beoordeling* uitgevoerd te worden. Tijdens het vaststellen van de mogelijk negatieve effecten mogen mitigerende maatregelen wél meegewogen worden in de beoordeling, compenserende maatregelen niet. Indien uit deze toetsing blijkt de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aangetast worden kan een vergunning worden verleend en kan het plan vastgesteld worden. Blijkt er echter dat er werkelijk sprake is van mogelijk significante effecten dan wordt een vergunning alleen afgegeven indien er geen **Alternatieven** zijn, er **Dwingende** redenen van groot openbaar belang zijn en er **Compensatie** plaatsvindt: de *ADC-toets*.

ADC-toets

Indien negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, kan het plan alleen vastgesteld en vergund worden indien wordt voldaan aan elk van de volgende voorwaarden (artikel 2.8-4)

- a. Er zijn geen **Alternatieve** oplossingen
- b. Het project wordt uitgevoerd onder **Dwingende** redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard
- c. Er worden **Compenserende** maatregelen getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Het hoofdstuk 3 'Soortbescherming' uit de Wet natuurbescherming bestaat uit drie aparte beschermingsregimes, ook wel de passieve soortbescherming genoemd: 1) de Vogelrichtlijn; 2) de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en; 3) nationaal beschermde soorten. Voor deze drie beschermingsregimes gelden verschillende verboden en wettelijke belangen voor een ontheffingsaanvraag.

Vogelrichtlijn (artikel 3.1)

Voor van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn gelden de volgende verbodsbepalingen (Zie kader 2, Opzettelijkheid en Kader 3, Verstoring en vernietiging door verstoring):

- opzettelijk doden en vangen van vogels;
- opzettelijk vernielen van nesten, rustplaatsen en eieren;
- eieren rapen en onder zich hebben;
- opzettelijk verstoren van vogels;
- het verbod onder 4 is niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijk invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de populatie.

Soortbescherming



Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.1 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.3, lid 4:

1. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;

in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
ter bescherming van flora en fauna;
voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten;
het selectief vangen, onder zich hebben of verstandig gebruik van bepaalde vogels.

Kader 2 | Opzettelijkheid in de Wet Natuurbescherming

Opzettelijkheid

Een situatie waarbij iemand een handeling verricht waarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt wordt dat deze gedraging leidt tot overtreding van een verbod, ook als een kwade intentie ontbreekt.

Habitatrichtlijn (artikel 3.5)

Voor in het wild levende dieren van soorten, genoemd in de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, gelden de volgende verbodsbepalingen (Zie kader 2, Opzettelijkheid en Kader 3, Verstoring en vernietiging door verstoring):

1. opzettelijk doden en vangen;
opzettelijk verstoren;
opzettelijk vernielen of rapen eieren;
opzettelijk beschadigen of vernielen voortplantings- of rustplaatsen;
opzettelijk plukken of vernielen planten.

Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.5 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.8, lid 5:

1. ter bescherming van flora en fauna, en instandhouding van natuurlijke habitats;

ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij, wateren of andere vormen van eigendom;

in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;

voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten of de daartoe benodigde kweek;

op selectieve wijze een aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben.

Nationale beschermde soorten (artikel 3.10)

Voor in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de Wet natuurbescherming bijlage, onderdeel A gelden de volgende verbodsbepalingen:

- a. opzettelijk doden of vangen;
- b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vaatplanten van de soorten, genoemd in de Wet natuurbescherming bijlage, onderdeel B gelden de volgende verbodsbepalingen:

- c. in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen.

Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.10 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.8 lid 5 en artikel 3.10, lid 2:

- a. in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling;
- b. ter voorkoming van schade of overlast;
- c. ter beperking van de omvang van populaties;
- d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden;
- e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud landbouw of bossen;



- f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelen, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- h. in het algemeen belang, of
- i. bestendig gebruik.

Kader 3 | Verstoring en vernietiging door verstoring

Ecologische verstoring

In ecologisch opzicht is verstoring een verandering door het toedoen van mensen in hoe een dier gebruik kan maken van essentiële hulpbronnen. Het kan hierbij ook gaan om een verandering in de perceptie van het dier. Dit betreft voornamelijk de toegang tot voedselbronnen en nest- of verblijfplaatsen (Gill, 2007). Dit is vaak een tijdelijke verstoring van individuen, wat soms ook kan leiden tot negatieve effecten op populatieniveau (Bejder et al. 2009).

Juridische verstoring

Verstoring is in juridisch opzicht een relatief begrip. Sommige verstoringen zijn per definitie tijdelijk, de hierdoor optredende verstoring is dus hooguit tijdelijk en kortdurend. Niet elke (tijdelijke) verstoring is een verstoring in de zin van de wet. Uit jurisprudentie (zie bronnen) kan worden afgeleid dat een (tijdelijke) verstoring, waarbij dieren zich (tijdelijk) aan een veranderde leefomgeving moeten aanpassen, niet leidt tot een opzettelijke verstoring in het kader van de Wet natuurbescherming.

Wanneer verstoring leidt tot vernietiging

Wanneer een verstoring van dusdanig duur of intensiteit is kan het voorkomen dat dieren hun nest of verblijfplaats permanent verlaten. In deze gevallen is er juridisch sprake van het vernietigen van een nest of verblijfplaats en worden verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden.

Actieve soortbescherming

Naast de passieve soortbescherming zijn provincies wettelijk verplicht om soorten te beschermen middels de Natuurvisie (artikel 1.7) en de actieve

soortbescherming (artikel 1.12). In het kader van deze actieve bescherming kunnen de provincies de lijst met beschermde soorten uitbreiden en/of gebieden aanwijzen waarvoor een extra inspanning nodig is om de staat van instandhouding van populaties te behouden of te herstellen.

Vogellijst

Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd in het kader van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1). De nesten van vogels zijn beschermd als ze door de vogels in gebruik zijn, zowel in als buiten de gangbare broedperiode (15 maart tot 15 juli). De meeste vogels maken elk jaar een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De nesten van deze vogelsoorten zijn jaarrond beschermd waardoor de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming het gehele jaar van toepassing zijn (zie Kader 4, Jaarrond beschermde vogelnesten en Tabel 1). De wetgever verstaat onder verblijfplaatsen van vogels ook nesten en holtes waar de vogels ook buiten de broedtijd regelmatig verblijven.

Beschermde houtopstanden

De bescherming van houtopstanden is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming (voorheen Boswet). Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is gevelde, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen, op fruitbomen, op windschermen om boomgaarden, op naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen, op kweekgoed, op bepaalde beplantingen van wilgen of populieren, op bepaalde beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.



De provincie kan regels stellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Alle provincies hebben verordeningen vastgesteld waarin is geregeld hoe een kapmelding moet worden ingediend, waaraan herbeplanting moet voldoen en wanneer ontheffing van de herbeplantingsplicht kan worden verleend. Sommige provincies hebben ook beleidsregels vastgesteld waarin bijvoorbeeld is aangegeven wanneer een kapverbod wordt opgelegd.

De Wet natuurbescherming beschermt geen houtopstanden binnen de bebouwde kom. Waar de grens van de “bebouwde kom Wet natuurbescherming” ligt, wordt bepaald door de gemeenteraad. Dit valt vaak min of meer gelijk met de ‘bebouwde kom Verkeerswet’, maar kan afwijken. Binnen de bebouwde kom geldt meestal een kapverbod op grond van de algemene plaatselijke verordening (APV) of een gemeentelijke bomenverordening. Daarnaast kunnen gemeenten ook regels stellen voor bomen buiten de bebouwde kom, bijvoorbeeld in een bestemmingsplan

Ontheffing, vergunning of vrijstelling

Het is mogelijk om voor de in de Wet natuurbescherming vermelde verboden een ontheffing of vergunning aan te vragen. Er kan alleen een ontheffing verleend worden als er aan drie criteria is voldaan:

- Er is geen alternatieve bevredigende oplossing mogelijk;
- Er moet sprake zijn van een wettelijk belang behorend bij het artikel dat overtreden wordt;
- Er mag geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de populatie plaatsvinden.

Vrijstelling

Het is niet altijd nodig om een ontheffing aan te vragen wanneer er gevolgen voor beschermde planten- en diersoorten optreden. Er zijn verschillende soorten vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden indien strikt en aantoonbaar gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. De zorgplicht blijft ook bij het werken via een gedragscode onverminderd van kracht. Naast de gedragscode is ook een vrijstelling in de vorm van een ministeriële regeling te krijgen (artikel 3.11). Deze ministeriële regelingen zijn opgesteld door Gedeputeerde Staten als vrijstellingslijsten. Zie Tabel 2 voor een overzicht voor de vrijgestelde soorten per provincie.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Naast de Wet natuurbescherming bestaat in Nederland het Natuur Netwerk Nederland, waarvoor de provincies beleid maken (NNN). Het NNN is ruimtelijk in de Provinciale Structuurvisie vastgelegd. Het vormt een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur en verbindingzones tussen deze gebieden. Ook de beheersgebieden voor agrarisch natuurbeheer behoren tot het NNN. De planologische verankering van het NNN vindt plaats in (gemeentelijke) bestemmingsplannen. Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen geheel of gedeeltelijk binnen de begrenzing van het NNN plaatsvinden en een bestemmingsplan wijziging moet worden doorgevoerd en/of negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden dient altijd een ‘Nee, tenzij’-toets te worden uitgevoerd. Hierin wordt beoordeeld of er als gevolg van de voorgenomen maatregelen significante effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden.



Kader 4 | Jaarrond beschermde vogelnesten

De meeste vogels gebruiken hun nest slechts eenmalig voor de voortplanting. Elk jaar bouwen de dieren een nieuw nest op meestal een andere locatie. Nesten van deze vogels zijn slechts gedurende het broedseizoen beschermd. Er zijn echter ook vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming het gehele jaar van toepassing zijn. Er worden 5 categorieën onderscheiden (zie Tabel A voor de soorten per provincie):

1. Vogels waarvan de nesten ook buiten het broedseizoen als rust- en voortplantingsplaats gebruikt worden (voorbeeld: steenuil).
2. Koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw en huismus).
3. Vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. (voorbeeld: ransuil).
5. Vogels die weliswaar terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De nesten van deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, tenzij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.



Tabel A¹ | Overzicht beschermingsstatus van nesten van Nederlandse broedvogels. * zijn kolonie broedende vogels. Afwijkingen t.o.v. landelijk beleid weergegeven per provincie. In Limburg zijn 4 categorieën ingedeeld.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aanwezig in bebouwde omgeving	Provincie												LNV
			DR	FL	FR	GE	GR	LI	NB	NH	OV	UT	ZL	ZH	
Bijeneter*	<i>Merops apiaster</i>	nee						4							0
Blauwe reiger*	<i>Ardea cinerea</i>	ja		5b				4							5
Boerenwaluw*	<i>Hirundo rustica</i>	ja		3				2			3				5
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	ja		0				0							5
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	ja		0				0							5
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	ja		0				0							5
Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>	nee													0
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	nee		5a				3							4
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	nee		4				2			3				5
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	nee		0				0			0				5
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	nee		5a				4							4
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>	nee		5b				4							5
Eider	<i>Somateria mollissima</i>	nee		0				0			0				5
Ekster	<i>Pica pica</i>	ja		0				0			0				5
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ja		0				0							5
Gierzwaluw*	<i>Apus apus</i>	ja				4									2
Glanskop	<i>Parus palustris</i>	ja		0				0							5
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	nee													0
Grauwe klauwier	<i>Lanius collurio</i>	nee						4							0
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	ja		0				0							5
Groene specht	<i>Picus viridis</i>	nee		5b				0							5
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	nee		5b				0							5
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	nee				4		2							3
Grutto	<i>Limosa limosa</i>	nee						4			5				0
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	nee		5a				3							4
Hop	<i>Upupa epops</i>	nee		0				0			0				5
Huisemus*	<i>Passer domesticus</i>	ja				4									2
Huiszwaluw	<i>Delichon urbicum</i>	ja		5b				2			2				5
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	nee		5b				4							5
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>	ja		1		4		1							3
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>	nee		5b				0							5
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>	nee		0				0			0				5
Kneu	<i>Linaria cannabina</i>	nee													0
Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	nee													0
Koolmees	<i>Parus major</i>	ja		0				0			0				5
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia f. macrodactyla</i>	ja		0				0							5
Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	nee						4							0
Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>	nee						4							0
Matkop	<i>Poecile montanus</i>	nee													0
Middelste bonte specht	<i>Dendrocopos medius</i>	nee		5b							5				0
Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	nee													0
Nachtzwaluw	<i>Caprimulgus europaeus</i>	nee													0
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>	nee		5a		4		1							3
Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	nee													0
Oeverzwaluw*	<i>Riparia riparia</i>	ja		5b				4							5
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	ja		5a		4		2							3
Paapje	<i>Saxicola rubetra</i>	nee						4							0
Patrijs	<i>Perdix perdix</i>	nee													0
Pijlstaart	<i>Anas acuta</i>	nee													0
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	Ja		0				0			0				5
Porseleinhoen	<i>Porzana porzana</i>	nee													0
Raaf	<i>Corvus corax</i>	nee		5a				3			4				5
Ransuil	<i>Asio otus</i>	nee						3							4
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	ja						4			5				0
Roek*	<i>Corvus frugilegus</i>	ja				4		1							2



Tabel A² | Overzicht beschermingsstatus van nesten van Nederlandse broedvogels. * zijn kolonie broedende vogels.
Afwijkingen t.o.v. landelijk beleid weergegeven per provincie. In Limburg zijn 4 categorieën ingedeeld.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aanwezig in bebouwde omgeving	Provincie											LNV		
			DR	FL	FR	GE	GR	LI	NB	NH	OV	UT	ZL		ZH	
Rode wouw	<i>Milvus milvus</i>	nee		5a					3							0
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	nee							4							0
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>	nee		0					0			0				5
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	ja														0
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	ja				4			2							3
Slobeend	<i>Spatula clypeata</i>	nee														0
Snor	<i>Locustella luscinioides</i>	nee														0
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	nee		5a					4							4
Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	nee							4							0
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	ja		5b					0							5
Steenuil	<i>Athene vidalii</i>	ja				4			1							1
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	nee		5b					0							5
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	ja		3					3			4				5
Tureluur	<i>Tringa totanus</i>	nee										5				0
Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	nee										5				0
Velduil	<i>Asio flammeus</i>	nee														0
Visdief	<i>Sterna hirundo</i>	nee							4							0
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	nee														0
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	nee		5a					3							4
Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>	nee														0
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	nee														0
Wulp	<i>Numenius arquata</i>	nee							4			5				0
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>	nee		5a					0			4				5
Zomertortel	<i>Streptopelia turtur</i>	ja							4			5				0
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	ja		0					0			0				5
Zwarte mees	<i>Periparus ater</i>	ja		0					0							5
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	ja		0					0							5
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>	nee		5b					4			3				5
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>	nee		5a					3			4				0



Bijlage B. Overzicht algemene vrijstellingen

Tabel B | Overzicht vrijgestelde soorten per provincie, V = vrijgesteld.

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Provincie											
			Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland
Zoogdieren	Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	V		V		V	V				V	V	V
Zoogdieren	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V		V	V	V
Zoogdieren	Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>						V ¹						
Zoogdieren	Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Haas	<i>Lepus europeus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	V		V		V	V				V		V
Zoogdieren	Huisspitsmuis	<i>Crociodura russula</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V		V	V	V
Zoogdieren	Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Steenmarter	<i>Martes foina</i>						V ²						
Zoogdieren	Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	V		V		V	V				V		V
Zoogdieren	Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>						V						
Zoogdieren	Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Reptielen	Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>						V ³						
Reptielen	Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>						V ⁴						
Amfibieën	Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Bastaardkikker	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V

¹ alleen vrijgesteld in de periode tussen maart t/m april en juli t/m november

² alleen vrijgesteld in de periode tussen 15 augustus t/m februari

³ alleen vrijgesteld in de periodes juli, augustus en september

⁴ alleen vrijgesteld in de periode tussen 15 augustus t/m 15 oktober



Bijlage C. Nederlandse vleermuissoorten

Tabel C | Overzicht van type verblijfplaatsen van vleermuissoorten in Nederland. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen. Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen gebouw- en/of boombewonende soorten. Het aantal X geeft aan hoe waarschijnlijk het type verblijfplaats is voor de soort, waarbij er vier keer een X verdeeld wordt over iedere functie (Dietz et al. 2011, Bat Habitat key 2018, Limpens 2012, Limpens & Regelink 2017). Een (X) betreffen uitzonderingen, Een * betekent paart en overwintert in typische (ondergrondse) winterverblijven zoals groeves, bunkers, kelders, etc.

Soort	Zomerverblijf		Kraamverblijf		Paarverblijf		Winterverblijf	
	Gebouw	Boom	Gebouw	Boom	Gebouw	Boom	Gebouw	Boom
Baardvleermuis	XX	XX	XX	XX	XXXX*		XXXX*	
Brandts vleermuis	XXX	X	XXX	X	XXXX*		XXXX*	
Watervleermuis	(X)	XXXX	(X)	XXXX	XXXX*		XXXX*	
Franjestaart	X	XXX	X	XXX	XXXX*		XXXX*	
Ingekorven vleermuis	XXXX		XXXX		XXXX*		XXXX*	
Meervleermuis	XXXX		XXXX		XX* XX		XXXX*	
Vale vleermuis	XXX	X	XXXX	(X)	XX* XX		XXXX*	
Bechsteins vleermuis	XX	XX		XXXX	XXXX*		XXXX*	
Gewone grootoorvleermuis	XX	XX	XX	XX	XXXX*		XXXX*	
Grijze grootoorvleermuis	XXXX		XXXX		XXXX*		XXXX*	
Gewone dwergvleermuis	XXX	X	XXX	X	XXX	X	XXX	X
Kleine dwergvleermuis	XXX	X	XXX	X	XXX	X	XXX	X
Ruige dwergvleermuis	XX	XX	(X)	XXXX	XX	XX	XX	XX
Laatvlieger	XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX	(X)
Tweekleurige vleermuis	XXXX		XXXX		XXXX		XXXX	
Rosse vleermuis	(X)	XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX
Bosvleermuis		XXXX		XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX
Mopsvleermuis	XX	XX	XX	XX	XXX*	X	XXX*	X



Bijlage D. Ecologisch deskundige

Alle mitigerende maatregelen moeten worden begeleid en/of uitgevoerd door een ecologisch deskundige op het gebied van vleermuizen, jaarrond beschermde nestplaatsen en broedvogels. Voorafgaande aan de uitvoering van de gewenste werkzaamheden, dient te alle tijden de aannemer/uitvoerder de werkzaamheden af te stemmen met een ecologisch deskundige.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaat onder een ecologisch deskundige iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis.

De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of;
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of;
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Alle medewerkers van Bureau Viridis voldoen aan de eisen van het ministerie en zijn ecologisch deskundig.

